

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MADANIYAT VA
SPORT ISHLARI VAZIRLIGI
TOSHKET DAVLAT MILLIY RAQS VA
XOREOGRAFIYA OLIY MAKTABI

Kafedra: "San'at tarixi va nazariyasi"
"Tasviriy san'at tarixi" fanidan

MUSTAQIL ISH

Mavzu: "Mustaqillik davri O'zbekiston tasviriy san'at haqida umumiy
ma'lumot"

Topshirdi: Asadova N.
Qabul qildi: *Imanqulova I.*

TOSHKENT 2017

Tasviriy sana't turlarining rivojlanishi

O'zbekiston tasviriy dastgoh va mahobatli san'ati juda qisqa vaqtda rivojlanib, katta yutuqlarga erishdi. O'zbekiston san'ati zafarli yo'lni bosib o'tdi. Respublikamiz rasso'llari ko'pgina ko'rgazmalarda faol ishtirok etib, san'atimiz ta'sirchanligining ortib borayotganini namoyish etdilar. Bizning rasso'llarimiz ko'pgina tur va janrlarda ijod qilib kelmoqdalar, rangtasvir, grafika, haykaltaroshlik manzara, natyurmort, portret va boshqalar shular jumlasidandir. Natyurmortda bozorlarimizning to'lib toshgan noz-ne'matlarini, manzara janrida esa, o'lkamizning go'zalligini va bepoyonligini, oddiy tabiat ko'rinishidagi go'zallikni to'laqonli ifodalashga harakat qilganlar. Shu bilan birga qadimdan qolgan butun dunyoga taniqli ajib me'morchilikning nodir yodgorliklarini o'z asarlarida ko'rsatdilar. Portret janrida esa Vatanimizning ilg'or kishilarini, mehnatkash xalqni, shoir, rasso'l, musiqachilarni tasvirladilar. Bizning O'zbekiston Vatanimiz ajoyib iste'dodli rassom va haykaltaroshlarni yetkazib berdi. Bular ichida Chingiz Axmarov, Malik Nabiyeu, Mannon Saidov, Damir Ro'ziboyev, Ilxo'l Jabborov, Javlon Umarbekov, Baxodir Jalolov, Alisher Mirzayev, Akmal Ikro'ljonov, Ne'mat Hakimov, Osimxon Vosixonov, Temur Sa'dullayev, G'ofur Abduraxmonovlar alohida mavqyega ega.

Haykaltaroshlik. Bu san'at ko'rinishiga qarab dumaloq va qabariq (relief) haykallar yaratish turiga bo'linadi. Dumaloq haykallarni hamma to'londan ko'rish mumkin. Agar bu san'atda inson obrazining bosh qismi yoki beligacha tasvirlansa, bunday haykallar byust deb ataladi. Relief (qabariq) haykallar esa yuzaga bo'rttirib ishlangani uchun faqat bir to'londan ko'rishga mo'ljallangan bo'ladi. Reieflar o'z o'rnida Goreief va Barelef guruhiga bo'linadi. Gorelef yuzaga yopishgan holda nisbatan bo'rtib ko'rinadi. Goho biror-bir bo'lagi dumaloq haykal darajasida ham bo'ladi. Bareleflar yuzaga nisbatan kam bo'rtib tasvirlanadi, bu o'rinda tanga va taqinchoqlarni misol qilib keltirish mumkin. Haykaltaroshlik san'ati asosan qattiq jismlardan tosh, yog'och, marmar, granit, bronza, gips va boshqa shu kabi. materiallardan tayyorlanadi.

Mustaqillik davri haykaltaroshlik san'atini o'rganishimizda qadimgi O'zbekiston va chet el haykaltaroshlik namunalari e'tibor qaratsak, o'sha davr haykaltaroshlik san'ati bilan bog'lab o'rganilsa foydadan holi bo'lmaydi. Qadimgi haykaltaroshlik namunalari xalqlarning tarixini, e'tiqodlarini, estetik dunyoqarashlarini, turmush tarzini o'zida aks ettirgani bilan qadrlidir.

Qadimgi misrliklarning fir'avn, Tutanxamon. Exnaton hamda go'zal va aqlli malika Nefertitilar siymolari aks ettirilgan haykallari nafisligi, to'laqonliligi bilan eng qadimgi haykallar ichida butun jahonga mashhurdir. Ayniqsa. malika Nefertitining byustida o'ziga xos go'zalligi, ichki ma'naviy olami, xotin-qizlarga xos nazokati birmuncha mukammal tasvirlangan. Bu portret haykal o'z zamonasining mashhur haykaltaroshi Tutmes tamonidan mahorat bilan yaratilgan. Nefertiti byustining qimmati rangli. qimmatbaho toshlardan me'yorida qo'llanilganligi bilan ham izohlanadi. Yuz tuzihshi. bosh kiyim. bo'yindagi taqinchoqlar tasvirida rangli toshlar juda ustalik bilan ishlatilganki, haykaltaroshlik san'atida bu xildagi namunalar kam uchraydi. Nefertiti buyusti

timsolida rangli haykaltaroshlikning o'ta san'atkorona bajarilganining guvohi bo'lamiz. Qadimgi yunontarning va rimliklarning bu boradagi izlanishlari ham e'tiborga molik. Chunonchi, mashhur yunon haykaltaroshi Mironning "Disk otuvchi" asari har to'lonlama mahorat bilan yaratilgan. Yunon asotirlarida keltirilishicha, Afrodita go'zallik va muhabbat ramzidir. Buni Afroditaga bag'ishlangan haykallarda ko'ramiz. Ular nafisligi, go'zalligi bilan kishini o'ziga ro'l qiladi. Bu o'rinda ayniqsa "Milos Afroditasi" haykali alohida diqqatga sazovor. Eng qadim xalqlardan hindlar o'zlarining diniy e'tiqodi bo'lmish Buddaga oid minglab haykallar yaratishgan.

O'lkamizning Surxondaryo viloyatidan qadim kushonlar davriga oid buddizmga xos haykaltaroshlik namunalarini ham ko'plab uchratish mumkin, O'zbekiston hududidagi qadim Samarqandning o'rni Afrosiyobdan bir qancha haykalchalar topilgan. Bu haykalchalarda go'zallik, sadoqat, insoniylik va diniy e'tiqodlar aks ettirilgan.

Haykaltaroshlik san'ati asarlari ham mazmuni va vazifasiga qarab monumental, dekorativ va dastgoh turlariga bo'linadi. Monumental haykaltaroshlik ma'lum bir muhit, me'morlik binolari hamda tabiatga uyg'unlashtirilib ishlangan bo'ladi. Toshkent shahridagi O'zbekiston mudofaa vazirligining binosi qarshisidagi "Jangchi soldat", shimoliy temir yo'l vokzali yonida o'rnatilgan do'stlikni sharafllovchi granitdan ishlangan haykal, sohibqiron Amir Temur, Alisher Navoiy haykallari shu turga mansub.

Mustaqil mazmunga ega boigan, voqelikni borligicha aks ettirgan hamda inson ichki ruhiy olamini o'ziga xos tarzda ochib beradigan erkin ijodiy asarlar, shu jumladan, muzeylar, ko'rgazma zallari, hatto xonadonlarga qo'yishga mo'ljallangan haykallar dastgoh haykaltaroshligi deb yuritiladi. Damir Ro'ziboyev, Eynulla Aliyev, Abdumo'min Boymatov, Ulug'bek Mardiyev. Ilho'm Jabborov kabi haykaltaroshlar shu sohada samarali ijod qilishmoqda.

Ilho'l Jabborov 1945 yili 30 iyunda Chust rayonining Olmos qishlog'ida tavallud topgan. Azal-azaldan amaliy san'at ustalari bilan mashhur bo'lgan bu qadimiy Chust zamonamizning taniqli haykaltaroshi Ilho'l Jabborovning ona yurti hisoblanadi. Olmos qishlog'idagi maktabda 8 yillik ma'lumotni olgandan so'ng Ilhom Jabborov 1961 yili Toshkentdagi badiiy bilim yurtining teatr bezakchisi bo'limiga o'qishga kiradi. Ilhom Jabborov bilim yurti va san'at institutida ta'lim olgan yillaridayoq o'zining iqtidori bilan ajralib turar edi. Shuning uchun ham u yaratgan asarlarda rang-baranglik, ko'lpozitsiyalarning boyligi yaqqol ko'zga tashlanadi. Ayniqsa uning "Xayol" asari diqqatga sazovordir. Shunday qilib, Ilho'l Jabborov ijodida o'ta rang-baranglikka boy haykallar vujudga kela boshladi. Haykaltarosh bir qator tarixiy allomalalar obrazini yaratishga muvaffaq bo'ldi. Bulardan, ayniqsa "Ibn Sino", "Farobiy", "Navoiy va Jomiy", "G'afur G'ulom" kabi asarlari e'tiborga molikdir. Haykaltarosh turli ko'lpozitsiyalar, rang-barang portretlar yaratar ekan, zamonaviy haykaltaroshlikda mahorat egasi ekanligini isbotladi.

Yangilanish, uyg'onish, ijodiy kamolot sari astoydil harakatlar Ilho'l Jabborov ijodiga qanot baxsh etdi. U buyaik sarkarda Amir Temur obrazini monumental haykalda tikladi. Haykaltarosh Temur obraziga murojaat qilar ekan, Sohibqiron

haqidagi adabiyotlarni, miniatyura tasvirlarni, rassomlarning ishlarini astoydil talqin qilganligini ta'kidlaydi.

- Amir Temur obrazini yaratish orzusi menda ilk bor bundan 25 yilcha avval paydo bo'ldi. O'shanda Samarqand shahrida bo'lganimda tepamda xuddi ulug' bobomiz ruhi uchib yurganday qalbim larzaga kelgan edi. Samarqandga ikkinchi marta borganimda Zarafshon bo'yida tepalikning ustida shoh ruhi shaharni qo'riqlab turganday ko'z oldimga keldi. Necha asrdan keyin yetib keldim, uchib keldim. deyayotganday... Haykalimning g'oyasi ham shu fikr o'ylar, xayolda tug'ilgan obraz asosida shakllandi. Temur 27 davlatga madaniyat olib borgan, zolimlarning dodini bergan, qayerda qo'zg'olon bo'lsa, borib bostirib, tinchitib kelgan. Haykaldagi ot jilovini mahkam ushlab turganining ramziy ma'nosi bor - katta bir mamlakatni boshqarib turganday holati ifoda etilgan. Go'yo mamlakatda osoyishtalik, tinchlik gullab-yashnasin, deb turganday g'oya ilgari surilgan", deya e'tirof etadi haykaltarosh.

Darhaqiqat, Ilho'l Jabborov bugungi monumental haykaltaroshlikka dadil kirib kelgan va bu sohada o'zining ulkan asarlarini yarata olgan yetuk ijodkordir.

XX asrning ikkinchi yarmida O'zbekiston haykaltaroshlik san'ati ham aniq bir qiyofani o'zida jamladi. Bu borada samarali ijod qilgan rassomlardan Hakimxo'ja Husniddinxo'jayev. Abdumo'min Boymatov, Eynulla Aliyev, Jo'ldosbek Quttimurodov. Anvar Ahmedov, Ilho'l Jabborov, Ulug'bek Mardiyev kabi ko'plab haykaltaroshlik san'ati ustalarini misol keltirish mumkin.

Atrof- muhitning badiiy boyligi xalq yoki millatning ma'naviy qiyofasini o'ziga xos gavdalanishida mahobatli haykallar alohida o'rinda turadi. Toshkent, Samarqand, Buxoro kabi respublikamizdagi shaharlarda sayr qilsak ko'plab salobatli haykallarga duch kelamiz. Amir Temur, Alisher Navoiy, Bobur, Beruniy, Ibn Sino, Hamid Olimjon, G'afur G'ulom kabi o'zbek xalqining sevimli farzandlarining obrazlari muhrlangan monumental haykallar qad ko'targan.

Monumental haykallarda qonli janglarda halok bo'lgan ota- bobolarimiz qiyofalari ham mukammal ifoda etilgan. Afsonaviy xalq qahramonlari, dostonlardagi Alpo'lishu Barchin, Farhod va Shirinlar obrazlari ham o'zgacha talqin qilingan. Xullas, O'zbekiston haykaltaroshlik san'ati xalqimiz ruhiyatiga mos shaklu shamo yilini to'pa olgan.

Haykaltaroshlik san'atining o'lkamiz xududidagi zamonaviy jihatlarini ijodkor Damir Ro'ziboyev faoliyatida yaqqol ko'rish mumkin. Dastlab rangtasvir va grafika san'ati bilan shug'ullangan D.Ro'ziboyev haykaltaroshlik olamiga asosan 60 yillarda kirib keldi. San'atkor ijodida shakl va hajmlarning o'ziga xosligini harakatlarni tabiiylik bilan tasvirlanishi, u tanlagan mavzularning rang-barang va keng qamrovligidan ham yaqqol sezish mumkin. Uning bir qancha haykallarida xalqimizning madaniy hayoti va ziyolilar qiyofasini aks ettirgan asarlariga duch kelamiz. Shu bilan birga u portret janrida ham ijod qiladi. San'atshunos olim R.Tog'tash obrazi, rassom V.Savitskiy va Saida portretlarida zamondoshlarimiz obrazlari to'laqonli o'z ifodasini topgan. D.Ro'ziboyev haykaltaroshlik san'atida katta bir maktabni o'tab kelayotir. Uning izlanishlari rang-barang uslublarga boy. Buni biz san'atkor ijodida rangli haykaltaroshlik san'atining yuzaga kelganligi

orqali guvohi bo'lishimiz mumkin. Ro'ziboyev haykallaridagi shakl va hajmlarga bo'yoq berish bilan ularning sehrli olamini yanada mo'jizali qila oladi. San'atkor bu bilan qoniqmasdan haykalda aks ettirilayotgan voqeyani rangin sirlarini matolarda yanada to'ldiradi. Ana bir muhim to'lona D.Ro'ziboyevning izlanishlari kelajak muammolarini talqin qilishga qaratilgan. San'atkor ko'tarinki rux bilan musiqa, rangtasvir asarlarini o'rganib, o'z haykallarida mujassamlashga intiladi. Haykaltaroshning ajoyib fazilatlaridan yana biri uning asarlarida xissiy mazmundorlik boyib borayotganligidadir. Ana shunday mazmundorlik orqali u inson ma'naviyatini tobora to'laroq qamrab ifodalashga harakat qiladi. O'zbekiston tasviriy san'ati tarixi - jahon tasviriy san'ati tarixining ajralmas qismidir. O'zbekiston san'ati boy merosga ega. Hozirgi zamonda esa bizning rassomlarimiz va haykaltaroshlar butun dunyoga taniqli bo'lib qolgan. Dekorativ-amaliy san'atimiz esa qadim zamonlardan odamlarni zavqlantirib kelgan. Ustalarimiz ijodi nafaqatgina mustaqil O'zbekistonda, balki boshqa mamlakatlarda ham o'z obro' e'tiboriga ega.

Gratlka san'ati - tasviriy san'atning eng keng tarqalgan hozirjavob va jangovar turidir. Grafika san'atida voqelik asosan chiziqlar, shakllar va oq-qora ranglar orqali tasvirlanadi

“Grafika” — lotincha so'z bo'lib, “yozaman, chizaman” degan ma'noni bildiradi va tasviriy san'atning turlaridan biri hisoblanadi. Grafikaning turlaridan biri gravyuradir. “Gravyura” Fransuzcha so'z bo'lib, “kesish” ma'nosini bildiradi. Bunda rasmlar qattiq materiallarga chizish va kesish orqali bajariladi. Bu rasmlar avvalo metall, yogoch, linoleum, tosh kabi materiallarda ishlanib, keyin undan qogozga ko'p tirajda ko'chiriladi. Metallda tayyorlanadigan gravyurani ofort, yogochdagisini ksilografiya, lenoliumdagisini (linograyvura, tosh orqali tayyorlanadiganini esa litografiya deb yuritiladi. Grafika asarlarining qo'llanish sohalari nihoyatda kengdir. Xususan, estamp, kitob illyustrasiyalari, plakat, pochta markalari, gazeta-jurnal bezaktari, karikaturalar, (xajviy rasmtar) etiketka va o'rama (upakovka)lar, teatr va kino afshalari, yo'l va tovar beltilari, tashkilot va muassasalarning ish blankalari shular jumlasidandir.

Kitob grafikasining ilk vatani Sharq, hisoblanib, XV—XVII asrlarda bu sohada sharq musavvirlaridan Kamoliddin Bexzod, Maxmud Muzahhib, Muxammad Murod Samarqandiy, Sulton Muxammad, Kosim Ali, Abdullo kabilar shuhrat qozongan bo'lsalar, XX asrda O'zbekistonda I.Ikromov, V. Kedrin, O. Osheyko, Q. Basharov, T. Muxamedov, I. Kriakidilar sermaxsul ijod qildilar. Grafikaning uziga xos xususiyatlaridan yana biri bu — uning katta ulchamda bo'lmasligi va bo'yoqlar sonining chegaralanganligi xisoblanadi. Shuning uchun ham grafika asarlarida faqat chiziq yoki to'q, rangli tasvir ishtirok etadi. Ba'zan grafik tasvirlar ham rangli bo'ladi.

Ayrim grafika asarlari katta o'lchamda va ko'p nusxada tayyorlanadi hamda katta tarbiyaviy vazifalarni bajaradi. Bu plakatlardir. Grafika san'atida estamp ham katta o'rinni egallaydi. “Estamp” fransuzcha so'z bo'lib, “Shtamplash” ma'nosini bildiradi. Estamp yaratish uchun avvalo tasvir maxsus asboblardan qattiq

materialga (tosh, yogoch, linoleum) o'yish orqali tushiriladi. So'ngra o'yilgan material ustiga bo'yoq, beriladi va undan qog'ozga tasvir olinadi. Estamp uchun shu narsa xarakterliki, unda gravyura bosmadan chiqqanidan sung rassom unga ba'zi bir tuzatishlar kiritadi va asar tagiga o'z imzosini quyadi.

Grafika texnikasining keng tarqalgan turlaridan yana biri bu — illyustrasiyalardir. Qadim-qadimdan tasviriy san'at kitob bezagi bilan chambarchas bog'langan xolda rivoj topgan. O'rta asrlarda Sharq va G'arb mamlakatlarida yaratilgan kitoblarning deyarli ko'pchiligi naqshlar va rangli rasmlar bilan bezatilgan. Bu rasmlarda kitob mazmuni o'z aksini topar edi. Keyinchalik, kitob bosish dastgoxlari ixtiro qilinganidan so'ng, illyustrasiyalar kitoblarda yanada katta o'rin egallay boshladi. Ilyustrasiyaning ahamiyati shundaki, birinchidan u kitobni bezakli, chiroyli va yoqimli bo'lishiga yordam beradi, ikkinchidan adabiy obrazlar - timsollarni aniq va jonli bo'lishiga, o'quvchining yodida yaxshi saqlanib qolishiga xizmat qiladi.

Rassom biror bir adabiy asarga illyustrasiya ishlashga kirishishdan avval, mazkur asarni yaxshilab o'rganib chiqishi bilan bir qotorda, asardagi voqea sodir bo'layotgan davrga doyrir materiallarni ham to'plashi, usha davr odamlarining madaniyati va turmushini, mamlakat tabiatini bilib olishi kerak bo'ladi.

Karikatura ham grafikaning bir turi hisoblanadi. Unda xayotdagi ayrim salbiy xodisa va ko'rinishlar, shaxslar hajviy yoki xazil tarzda rasmlar orqali tanqidiy ifodalanadi.

Grafikaning reklama, afisha, etiketika, o'rama «(upakovka) kabi turlari ham keng tarqalgandir. Gazeta, jurnal grafikasi ham shriflar bilan bo'g'liq bo'lib, amaliyotda keng qo'llaniladi.

Grafika san'atida voqelik asosan chiziqlar, shakllar va oq-qora ranglar orqali tasvirlanadi. Bu san'at turida har doim ham turli ranglar ishlatilavermaydi, ishlatilganida ham asar mazmunini ochib berishda asosiy vazifani o'tamaydi. Bo'yoqlar kishilarni jalb qilishi yoki chaqiriq vazifasini bajarishi mumkin. Shuning uchun ham, bu sohada ikki, uch xildan ortiq bo'yoq deyarli ishlatilmaydi. Grafika san'ati o'z o'rnida quyidagi turlarga bo'linadi. Masalan: dastgoh grafikasi turiga, ijodkorning mustaqil badiiy faoliyatini anglatish bilan birga yangi fikr va g'oyalarni ilgari suradigan asarlar kiradi. Kitob grafikasi san'atida esa kitobning turiga qarab muqova, titul muqova kabilar hisobga olinadi. Kitob garafikasi shu kitobning mazmunini ochib berishga xizmat qiladi. Kitob gazeta-jurnal grafikasi va bulardan tashqari, ana shu kitob grafikasining o'ziga xos bir turi gravyura san'ati deyiladi. Gravyura o'z o'rnida quyidagi turlarga⁵bo'linadi.

1. Litografika - asosan toshga o'yib ishlanadi.
2. Linogravyura - linoleumga o'yib ishlanadi.
3. Ksilografiya-yog'ochga o'yib ishlanadi.

4. Ofort - alyuminiv va boshqa metallarga o'yib ishlanadi. Grafika san'atining yana bir turi plakatlar yasashdir. Siyosiy plakatlar, reklama(tijorat) afishalar, satira va yumoristik asarlar shular jumlasidandir. Plakatlar ma'lum bir mavzuga (tinchlik- ekologiya, paxta kabilar) qaratilgan bo'ladi. Sanoat grafikasiga esa yorliq, ramz va boshqalar kiradi. Arxegrafikada loyiha, reja, uy sxemasi, manzil bo'yicha yo'nalish kabilar tasvirlanadi.

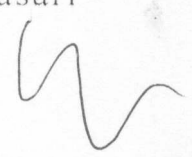
Plakat - tomoshabinga tezda ta'sir etuvchi bir necha ranglar ishtirokidagi grafik tasviridir. Plakat san'ati tasviriy san'atning boshqa turlaridan mavzuning o'tkirligi, dolzarbligi va ranglar yorqinligi bilan ajralib turadi. Plakat san'ati grafika kabi refleksi, «poluton» qora bo'yoq va oq qog'oz bilan soya yorug'ni ifodalaydi, shakllanadi. Bunda asosan oq va qora kontrastlar, chiziq va kontur muhim rol o'ynaydi.

Hayotimizning bar jabhasida eng ko'p uchraydigan tasviriy san'at turlaridan biri grafika san'atidir. Bu san'atning avniqsa kitob, gazeta, jurnal grafikasiga xos namunalari yanada keng tarqalgandir. Bir qaraganda kishi e'tiboriga unchalik tashlanavermaydigan zamonaviy kitobat san'atining o'ziga xos mashaqqatli yo'li va mehnat jarayoni mavjuddir.

Ne'mat Hakimov va Osimxon Vosixonov bu borada samarali ijod qilishgan. Biz birinchi sinfdanoq o'quvchilarimizga beradigan bilimlarni ular qanchalik tez va oson o'zlashtira olishlari uchun darslikdagi tasvir va bezaklarning roli, o'rni benihoya kattadir. Kitob grafikasi san'atiga kitobning tuzilishiga qarab, nuqova, titul muqova yaratish kiradi. Avvalo kitobga berilayotgan tasvir va bezaklar shu kitob mazmunini ochib berishga xizmat qilmog'i shart.

Ne'mat Hakimov o'z ijodida o'zbek adabiyoti ilg'or namoyondalari yaratgan asarlarni badiiy tasvirlar bilan bezaydi. Rassom Samarqand viloyatining Nurota tumanidagi Oqtepa qishlog'ida 1951 yilda tavallud topgan. Tasviriy san'at borasida Nizomiy nomli Toshkent Davlat pedagogika institutining badiiy-grafika fakultetida O'zbekiston halq rassomi professor Malik Nabiyevdan ta'lim olgan. 1980 yillarning boshlarida el e'tiboriga tushgan.

Ne'mat Hakimov dastlab tinchlik, yoshlik, tabiatni asrash kabi mavzularga murojaat etadi. O'z asarlarida xalqimiz xarakteriga xos an'analarni tabiatimizning; beg'ubor go'zalliklarini tasvirlaydi va shu barobarida uni qadrlash naqadar muhimligini uqtirdi. Rassomning ijodiy yutuqlari shundaki u davr ruhi bilan hamohang borishga intiladi. Bu o'rinda ayniqsa sanatkorning "Uyingizga tinchlik" asari e'tiborga molik.

Rassom plakatlarini kuzatar ekanmiz undagi mavzularning hozirjavoblighi, dolzarblighi e'tiborimizni tortadi.

Ne'mat Hakimov ijodining sermahsul va serma'no bir bo'lagi Alisher Navoiy obraziga qaratilgan. Ma'lumki, xalqimizning ilg'or rassomlaridan Abdulhaq Abdullayev rangtasvirda, Vladimir Caydalov qalamtasvirda, Eynulla Aliyev va boshqalar haykaltaroshlik san'atida Navoiy obrazini tasvirlagan bolsalar, plakat san'atida bu nuvaffaqiyatni Ne'mat Hakimov qo'lga kiritgan. Umuman, plakat an'ati tashviqot va targ'ibot ishlarini olib borishda tasviriy san'atning boshqa turlariga nisbatan hozirjavob va jangovardir. Yuqorida rassomni plakat san'atidan tashqari zamonaviy kitobat san'atidagi jodiy yiituqlarini eslagan edik. Bu o'rinda uning atoqli adib Abdulla Qodiriyning "O'tgan kunlar", "Mehrobdan chayon" kabi asarlariga ishlagan grafik tasvirlari diqqatga sazovordir.

Rassom zamonaviy she'riyatimizning ilg'or vakili Abdulla Oripovning "Saylanma" kitoblarini yanada badiiy va nafis bo'lishiga o'z ulushini qo'shdi.

Kitobat san'atiga xuddi shuningdek samarali hissa qo'shgan rassom Osimxon Vosixonovning ijodida ham talavgina muvaffaqiyatlarni ko'ramiz. U teatr va rassomchilik instituda Chingiz Ahmarov, Baxtiyor Boboyev, Alisher Mirzayev qo'lida ta'lim olib san'at sirlarini o'rgandi. Miniatyura va zamonaviy kitobat san'ati bilan birgalikda yaxshigina rangtasvir asarlarini aratdi.

Rangtasvir - asosan bo'yoqlar vositasida matoga, devorga shuningdek tekislik va yuzalarga ishlanadigan san'at turidir. Tasvir mazmuni, xarakteri va shunga o'xshash barcha xususiyatlari bo'yoqlar orqali ifodalab berilsa rangtasvir san'ati deb ataladi. Tasviriy san'atning bu turida ijodkorning ichki kechinmalari, ranglarni bir-biriga me'yorida qo'shib ishlatish natijasida namoyon bo'ladi. Masalan, qizil va qora bo'yoqlar qo'shib ishlatilishi fo-jiaivlikni aks ettirsa, och moviy va yashil ranglarni o'ziga xos bog'lash natijasida tinch va osoyishtalik holatlari tasvirlanishi mumkin. Rangtasvir san'ati jozibali va qiziqarliligi bilan nafaqat o'zlashtirishda, hatto uni idrok qila bilishda ham o'quvchidan muayyan tayyorgarlikni talab etadi.

Rangtasvir san'atining mashhur vakillaridan Leonardo da Vinchi, Rafael Santi, Rembrandt. Karl Bryullov, Anri Matiss, XX asr o'zbek rangtasvir san'ati ustalaridan O'rol Tansiqboyev, Abdulhaq Abdullayev, Rahim Ahmedov, Malik Nabiyeu, Javlon Umarbekov, Bahodir Jalolov, Alisher Mirzayev, Akmal Ikro'ljonovlar ijodi diqqat e'tiborga molik. Rangtasvir san'ati o'z o'rnida monumental, dastgoh, dekorativ bezak ko'rinish- larga ajraladi. Monumentallik ko'rinishida ijtimoiy hayot voqealari aks ettiriladi va tasvir uzoq masofadan ko'rishga mo'ljallanadi. Monumental ko'rinishdagi rangtasvir san'ati turi devor yuzasiga ishlash (freska), turli rangli toshlar, shishalar, sirli sopollarning devorda

ishlatilishi (mozaika), maxsus to'rtburchak va ramkalar ichida tasvirlash (panno) yo'nalishlarini ham o'z ichiga qamrab oladi. Dekorativ rangtasvir san'ati esa bezash vazifasini o'taydi. Teatr, kino va boshqa shunga o'xshash sohalarda dekorativ rangtasvir san'ati qo'llaniladi.

O'zbekiston xalq rassomi Alisher Mirzayev rangtasvir ustasi xalqimiz an'alariga, boy va sarmazmun o'tmish tasviriy san'at merosiga hurmat bilan qaraydi. Rassomi o'z xalqiga xos psixologik kechinmalarni chuqur tahlil qila oladi. Rassomi ona-tabiat bag'rida o'zbekona an'analarni, g'oyalarni, beg'ubor o'zbek bolalarini, lohar qizlarni, mushtipar onalar kabi obrazlarni aks ettira olishga muvaffaq bo'ldi. Jumladan, "Toshkent - tinchlik va do'stlik shahri" triptixi, "Bola xonada", "Intizorlik", "Yosh oila haqida qo'shiq" kabi o'nlab asarlar moybo'yoqda yaratilgan. Umuman rassom tabiat va jamiyatda bo'layotgan o'zgarishlarni e'tiborsiz qoldirmaydi. Rassomi rangtasvirlarga shunday jon bag'ishlaydiki, undagi go'zallik sirlari odamlarni ezgulikka yetaklaydi. Rassom asarlari bugungi kunda xalqimiz hurmatini qozonish bilan birga, ko'pgina xorijiy davlatlarda ham ma'lum va mashhurdir.

Baxodir Jalolov ham O'zbekiston xalq rassomi bo'lib, zamonaviy rangtasvir san'ati rivojiga katta xissa qo'shib kelayotgan iste'dodli rassomlardan biridir. B.Jalolov tasviriy san'at borasidagi tahsilni davom ettirib, keyinchalik Sh.Axmarov, R.Choriyev, Ye.P.Melnikov, B.D.Korolyovlardan tasviriy san'at sirlarini o'rgandi. Shu sababli ham u yaratgan portretlarda yuksak mahorat aniq ko'zga tashlanib turadi. Uning ijodidagi tuyg'ular uyg'unligi to'loshabinni o'ziga mahliyo etib qo'yadi. U portret san'atida ko'p yutuqlarga erishdi. Uning to'laqonli asarlarida o'zbek xalqining sevimli farzandlari siymosi o'z ifodasini topgan. U bir katta seriya portretlarni yaratadi, bular ichida akademiklar, rassom va boshqa taniqli odamlar obrazlari bor. B.Jalolov ijodida olam sirlari o'zgacha talqin etiladi. Bunga, "Gul va Rayhon afsonasi", "Nido", "Baxt qushi", "Abadiy va navqiron Xindiston", "XXI asr Madonnasi" kabi ko'plab asarlarini misol qilib keltirish mumkin. Mustaqil O'zbekiston tarixiga bag'ishlangan O'zbekiston xalqlari tarixiy muzeyi devoriga ishlangan monumental ko'rinishdagi surat jiddiy va mazmunli tarixiy dalillar orqali salobatli tasvirlanishi bilan har qanday to'loshabin e'tiborini o'ziga jalb qila oladi. Polotnoni kuzatgan to'loshabin boy tarix sahifalariga ega bo'lgan o'zbek xalqining buyuk va qudratli ekanligiga yana bir bor ishonch hosil qiladi. B.Jalolov ijodi shu jihati bilan qadrlidir.